

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра загального та германського мовознавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Французька мова і література, англійська мова»

Спеціальність В11 Філологія

Спеціалізація В11.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вступ до мовознавства
Викладач (-і)	доц. Воробець Олексій Дмитрович
Контактний телефон викладача	+380979902159
Е-mail викладача	oleksii.vorobets@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредитів ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Очні консультації: 2 години на тиждень (вівторок 13:30 год., 410 ауд.). Консультації у режимі онлайн за попередньою домовленістю: https://us04web.zoom.us/j/5692917875?pwd=UU1seGpFSEo0OWZQb0dxRFBoYWVLOT09
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна «Вступ до мовознавства» спрямована на ознайомлення здобувачів вищої освіти з базовими теоретичними поняттями мовознавства та передбачає формування цілісного уявлення про мову як структуру з огляду на сучасний стан лінгвістичної науки. Курс містить систематичний виклад основних понять, категорій та методологічних принципів мовознавчої науки, відомості про сутність та природу мови, її походження, функціонування та розвиток, виникнення й розвиток письма, класифікацію мов світу за походженням і будовою, шляхи й методи вивчення мовного матеріалу, зв'язок мовознавства з іншими науками, практичне використання мови.</p> <p>Матеріал курсу формує осмислений підхід до мовних явищ, пояснює численні фонетичні, морфологічні та лексичні зміни, що відбуваються у мові, подає наукове трактування уже відомих з попереднього досвіду мовленнєвих фактів.</p> <p>Методи навчання: лекції, практичні заняття, інтерактивний метод, обговорення, метод аналізу та синтезу, проектний метод, індивідуальна робота, самостійна робота.</p> <p>Методи контролю: усне опитування, оцінка виконання проєкту, перевірка ведення термінологічного словника, контрольна робота (відкриті запитання, тестування). Екзамен.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	

3.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» є ознайомлення здобувачів вищої освіти із проблематикою мовознавства, основними поняттями, якими оперує ця наука на сучасному етапі розвитку та повідомлення загальних відомостей щодо властивостей, особливостей будови мови, необхідних для подальшого поглибленого вивчення дисциплін лінгвістичного циклу.

3.2. Найважливішими цілі курсу:

- ✓ розкрити предмет і завдання мовознавства, ознайомити з основами теорії мови, найважливішими категоріями та методичними основами науки;
- ✓ визначити місце загального, конкретного та прикладного мовознавства в системі наук;
- ✓ окреслити основні проблеми класифікації мов світу, закономірності історичного розвитку мови;
- ✓ розглянути ключові теорії походження, сутності, функцій та будови мови;
- ✓ пояснити функціонування та взаємодію її структурних одиниць;
- ✓ розглянути природу, структуру, теорії походження письма;
- ✓ спонукати до осмислення значення мови для окремої людини і людства загалом.

4. Програмні компетентності та результати навчання

4.1. У процесі вивчення курсу «Вступ до мовознавства» ви зможете набути загальних компетентностей:

- ЗК3** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- ЗК5** Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями;
- ЗК10** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ЗК13** Здатність проведення досліджень на належному рівні.

та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей:

- ФК1** Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.
- ФК2** Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.
- ФК7** Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).
- ФК8** Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

4.2 Результати навчання:

- РН1** Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.
- РН2** Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
- РН7** Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.
- РН12** Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.
- РН17** Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.
- РН19** Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни				
Вид заняття		Загальна кількість годин		
лекції		20		
практичні заняття		10		
самостійна робота		60		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий / вибірковий	
1	035 Філологія	1	Обов'язковий	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема, план		кількість год.		
		лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Мовознавство як наука. 1.1. Предмет і завдання курсу «Вступ до мовознавства». 1.2. Методи дослідження мови. 1.3. Функції мови. 1.4. Мова і мислення. 1.5. Місце мовознавства у системі наук. 1.6. Основні теорії походження мови. 1.7. Гіпотези про природу і сутність мови. 1.8. Закономірності розвитку мов. 1.9. Мова і суспільство.		2	2	8
Тема 2. Мови світу, їх вивчення та генеалогічна класифікація. 2.1. Загальна характеристика мов світу. 2.2. Порівняльно-історичний метод в основі групування мов за їх походженням. 2.3. Основні мовні сім'ї, групи та підгрупи. 2.4. Слов'янська група мов (підгрупи та їх представники). 2.5. Германська група мов (підгрупи та їх представники). 2.6. Романська група мов (підгрупи та їх представники).		2	2	5
Тема 3. Фонетика як розділ мовознавства. 3.1. Три аспекти вивчення звуків: фізичний, фізіологічний та лінгвістичний. 3.2. Артикуляція. Артикуляційна база. Акцент. 3.3. Поняття фонем. Фонема і звук. 3.4. Звукова матерія мови. 3.5. Фонетика і природничі науки. 3.6. Класифікація звуків. 3.7. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. 3.8. Основні теорії складу та його особливості у різних слов'янських та германських мовах. 3.9. Наголос.		2	2	5
Тема 4. Письмо. 4.1. Поняття ідеограми. Мови з ідеографічним письмом. 4.2. Три етапи розвитку фонографії. 4.3. Особлива роль грецького буквено-звукового письма.		2	2	5

4.4. Графіка. Алфавіт. Чотири сім'ї алфавітів. 4.5. Винайдення письма як особливий чинник розвитку людства. 4.6. Передумови розвитку письма. 4.7. Етапи і форми розвитку графічного письма. 4.8. Три шляхи спрощення письма. 4.9. Орфографія. Принципи орфографії.			
Тема 5. Лексикологія як частина мовознавства. 5.1. Розділи лексикології. 5.2. Слово як одиниця мови. Проблема лінгвістичного визначення слова. 5.3. Слово і лексема. 5.4. Значення слова. 5.5. Лексико-семантичні категорії (полісемія та її зумовленість; синоніми, антоніми, омоніми та специфіка їх перекладу).	2	1	8
Тема 6. Історичні зміни лексичного складу мови. Екологія мови. 6.1. Історична лексикологія та етимологія. 6.2. Екстралінгвальні чинники змін лексики природної мови. 6.3. Архаїзми та історизми, актуалізація історизмів у сучасній системі освіти. 6.4. Неологізми. 6.4. Запозичена лексика (класифікація та проблеми семантичної адаптації). 6.5. Мовні контакти. Засвоєння чужомовної лексики крізь призму сучасних суспільних змін.	2	1	5
Тема 7. Фразеологія. 7.1. Предмет фразеології. Класифікація фразеологізмів. 7.2. Національна своєрідність фразеології та специфіка її перекладу. 7.3. Фразеологізм як знак вторинної номінації. 7.4. Латинський паремійний спадок у слов'янській (українській, польській) та германській (англійській) фразеології.	2		8
Тема 8. Лексикографія. 8.1. Теоретична і практична лексикографія. 8.2. Типи словників (енциклопедичні та лінгвістичні). 8.3. Перекладні словники як чинник розвитку міжкультурної комунікації. 8.4. Структура словникової статті у найбільш поширених одномовних словниках. 8.5. Одномовні словники: принципи укладання та використання. 8.6. Короткий огляд історії польської та англійської лексикографії.	3		8
Тема 9. Синтаксис як розділ граматики. 9.1. Словосполучення. Типи словосполучень. 9.2. Поняття валентності. 9.3. Речення та його ознаки. 9.4. Синтаксичні зв'язки слів.	3		8
ЗАГ:	20	10	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання	Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.:		

<p>навчальної дисципліни</p>	<p><u>Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника та Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.</u></p> <p>Вид контролю – екзамен.</p> <p>Загальні 100 балів включають: 25 балів за практичні заняття; 20 балів за самостійну роботу (презентаційний проєкт – 10 балів, термінологічний словник – 5 балів, індивідуальне завдання на вибір здобувача – 5 балів); 5 балів за контрольну роботу; 50 балів за екзамен.</p> <p>Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.</p>
<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p>Контрольна робота виконується у письмовому вигляді. Вона складається із 2 питань та 15 тестових завдань, які охоплюють весь матеріал курсу у відповідності до навчальної програми. Контрольна робота максимально оцінюється у 5 балів. Тривалість виконання контрольної роботи – 40 хв.</p> <p>Екзаменаційна робота має правильно (концептуально обґрунтовано) висвітлити 50+1% обсягу матеріалу білета (3 питання). При бажанні здобувача вищої освіти здійснюється усний захист екзаменаційної роботи для підвищення підсумкової оцінки.</p>
<p>Практичні заняття</p>	<p>Знання здобувача вищої освіти оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали за такими критеріями:</p> <p>«відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і буде відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;</p> <p>«добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;</p> <p>«задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;</p> <p>«незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень,</p>

	<p>майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.</p> <p>Поточне оцінювання знань здійснюється під час проведення практичних занять і оцінюється в національній шкалі (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»). Максимальна оцінка балів за практичні заняття 25 балів. Окремо оцінюється написання контрольної роботи (5 балів) і самостійна робота (20 балів).</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Здобувач допускається до підсумкового контролю, якщо виконав більше 60% завдань курсу, відпрацював всі заняття і за результатами оцінювання (бали за практичні заняття, контрольну роботу і самостійну роботу) набрав не менше 25 балів.</p>
<p>7. Політика навчальної дисципліни</p>	
<p>Присутність здобувачів вищої освіти на практичних заняттях, контрольній роботі та екзамені є обов'язковою. У процесі написання контрольної та екзаменаційної робіт неприпустимими є плагіат та списування.</p> <p>Обов'язковим для отримання допуску до екзамену є відпрацювання практичних занять, написання контрольної роботи та виконання самостійної роботи.</p> <p>Якщо здобувач пропустив практичне заняття, необхідно виконати всі практичні завдання, передбачені даним заняттям, пройти тестування та отримати відповідну оцінку. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове.</p> <p>Здобувач вищої освіти, який не набрав 25 балів (сума балів за практичні заняття, контрольну роботу і самостійну роботу) до екзамену не допускається. У такому випадку до початку екзаменаційної сесії здобувач може отримати допуск до складання екзамену, відпрацювавши всі заняття і виконавши всі передбачувані види робіт, зокрема написання контрольної роботи, виконання самостійної роботи, тестування у системі дистанційного навчання (https://d-learn.pnu.edu.ua).</p> <p>Лекції, тестові завдання, завдання для самостійної роботи, а також додаткові ресурси для засвоєння змісту курсу є доступними на сайті дистанційного навчання. Консультації щодо виконання самостійної роботи можна отримати щовівторка в аудиторії 410 або в режимі онлайн, за допомогою e-mail, viber, telegram, zoom.</p> <p>Академічна доброчесність: Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників університету. Ознайомитися з «Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Редакція 2)» можна за покликанням: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-05-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf.</p> <p>Неформальна освіта: Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника».</p> <p>(https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasyliia-stefanyka.pdf).</p> <p>Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.</p>	
<p>8. Рекомендована література</p>	

1. Бацевич Ф.С. Духовна синергетика рідної мови. Київ, 2009. 192 с.
2. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень. Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2008. 240 с.
3. Вступ до мовознавства: за ред. І.О.Голубовської. Київ. Академія, 2016. 318 с.
4. Воробець О.Д. Вступ до мовознавства: методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 035 «Філологія». Івано-Франківськ: ПНУ (Е-видання), 2024. 35 с.
5. Дрогомирецький П.П., Пена Л.І. Вступ до мовознавства: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Фоліант. 2015. 102 с.
6. Загнітко А.П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. У 4-х т. Донецьк: ДонНУ, 2012.
7. Зіставно-типологічні студії: українська мова на тлі споріднених мов: монографія / за ред. акад. НАПН України В. І. Кононенка. Київ; Івано-Франківськ; Варшава, 2015. 316 с.
8. Іванишин Н. Вступ до мовознавства: практикум. Ів.-Франківськ : Голіней О.М., 2012. 124 с.
9. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. Київ: Академія, 2006. 336 с.
10. Кірковська І. Вступ до романської філології: підручник. Дніпро : Пороги, 2018. 406 с.
11. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ: Академія, 2005. 368 с.
12. Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології. Київ: Академія, 2008. 344 с.
13. Пена Л. Вступ до мовознавства. Практикум. Ів.-Франківськ : Фоліант, 2017.
14. Предикат у структурі речення: монографія. Київ; Івано-Франківськ; Варшава, 2010. 408 с.
15. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Енциклопедія. Полтава: Довкілля-Київ, 2006. 716 с.
16. Супрун Л.В. Загальне мовознавство. Київ: Знання, 2012. 335 с.
17. Vorobrts O. Functional and Semantic Extension of the Sentence of the Modern Ukrainian Literary Language. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2021. Vol. 8. № 2. P. 131-136.

Додаткові електронні ресурси:

1. <http://www.litopys.org.ua>
2. <http://www.mova.info>
3. <https://www.pravopys.net>
4. <https://ukr-mova.in.ua>
5. <https://t.me/semantyk>

Викладач: Воробець О.Д., доцент кафедри загального та германського мовознавства.